

Amíg a könyv eljut az olvasóig

Irtá: Békessy Imre

— Hozta Isten! — mondta Antal bácsi és megszorította a kezemet. Hej, de régen nem tetszett erre járni... nem is igen fog ráismerni erre a helyre.

Antal bácsi egyáltalán nem volt „bácsi”, amikor több mint negyven esztendő előtt összehozott bennünket a közös munka. Én fiatal újságíró voltam, ő fiatal újságszedő nyomdász. Ebben a Honvéd-utcai házban készült az újság, amin együtt dolgoztunk. „Együtt”... mondom és legmélyebben így érzem. Mert mi volna a betűvető ember a szedő, az öntő, a gépmester, a könyvkötő-hajtogató s minden nyomdai munkás nélkül, aki ólomba önti az írott betűt és az írott betűből nyomtatott betűt csinál? Az újság, ami szinte percről-percre összeköti a szellemi munkást a nyomdai fizikai munkással, nagy és szoros kapcsolat teremt a kétfajta dolgozó között. Einöder Antal — mert így hívják Antal bácsit, akinek a nevére is emlékeztem negyven esztendő után — úgy élt emlékezetemben, sőt talán életemben, mint akármelyik szerkesztőségi kollégám.

Most, hogy újra összehoztuk, pár óra abban a Honvéd-utcai nyomdaházban, Einöder Antal nem ül már a szedőgép mellett, 64 éves és nemcsak velem együtt „bácsi” lett, hanem „gépész-osztályvezetője” a nyomdaüzemnek. Ez a nyomdaüzem pedig — az ország legnagyobb könyv- és folyóirat-előállító üzeme. Valóban, a helyre nem lehet ráismerni: berendezésében és teljesítményében úgy viszonylik az egykori, általam még ismert üzemhez, mint a defizáns az expresszvonathoz.

De mi hozott ide látogatónak negyven esztendő után a Honvéd-utcai nyomdába?

Úgy kezdődött

Az a dolog, hogy egy halom új könyv fekszik az íróasztalomon. Az én könyvtáram, amit egy életem át gyűjtöttem, a háború áldozata lett. De a könyvszerető és olvasó embernek az a fátuma, hogy mindig és mindenhol vannak könyvei. Nincs hűségesebb, hasznosabb, meghittebb barátja az embernek, mint a könyv. Ha szájamtól is kellene elspórolni a falatot: könyvet mindig vennék. Már van is kis új „könyvtáram”. A régire úgy emlékszem, hogy rengeteg volt benne a „tudni-nem-érdemes” tudományából és az olyan olvasnivalókból, amit nem is lett volna érdemes megőrizni. Ami új könyvem van, az összhangban van a jelenlét és útmutató a jövőre. Persze, klasszikusok is vannak köztük: de ezek mindig is hozzá fognak tartozni a jelenhez és a jövőhöz.

De ahogy nézegetem ezt az egyre szaporodó könyvtárat, arra fölfedezésre jutok, hogy a legtöbb kiadványon ez áll: *Szakra-kiadvány*. Nem mintha más kiadótól nem lenne könyvem. De a Szakra-kiadványok dominálnak. *Remek kiállítású, vitatlan értékű könyvek* és még a kis füzeteket se szeretném soha többé nélkülözni, amik a Szakra nevet viselik. Most, a június 1-én, 2-án és 3-án tartandó *Könyvnapi* megint egy tucat — pontosan tizenkét — könyvet fog prezentálni. Egyik szebb, mint a másik.

És amint a könyvszerető ember gyöngédségével szinte simogatom ezeket a könyveket, hirtelen ráeszmélek arra, milyen ritkán — vagy egyáltalán nem — gondolkodik el az ember azon, hogy kik „csinálták” a könyvet, amit kezében szorongat, olvas, szeret és könyvtárában elhelyez. Persze, nem a szerzőkről van szó. Azok neve ott díszleg minden könyvön. Hanem azokról, akik szedték, nyomták, kötötték a könyveket. A munkásokról, akiknek köszönhető, hogy az írásból könyv lett.

Régente

„Békében” talán nekem se jutott volna eszembe erre gondolni. Az ember és könyv vonatkozásából valahogy kiesett az, aki „termelte”, előállította a könyvet. De ha — mint a népi demokráciának annyi nagyteljesítményével — hamar megbarátkoztunk azzal, hogy négy évvel a háború után millió és millió új könyv van forgalomban és például egyedül a Szakra kiadványából a felszabadulás óta 867 kiadvány jelent meg közel tízmillió példányban.

Huszonhat — szinte újak ható — szedőgép van Antal bácsi keze alatt. A terem, amiben elhelyezést nyertek, szellős, világos, neonfényes és az ólomszagot — a nyomdászok tüdejének halálós ellenségét — nagy, keresztül-kasul futó szellőztető csövek viszik ki a szabadba. Ez semmiben nem emlékeztet a sötét, gyilkos ólomparával teli régi szedőtermekre. Még a falak is fénylenek: higiénikus olajfestékkel vannak borítva. Most várnak még öt új szedőgépet.

— Nyolc bombát kapott ez a helyi-

ség — beszél Einöder Antal — és nem volt itt egyéb, mint rom, elgörbült vasak, tönkrement gépek, széthullott alkatrészek... úgy festett, hogy ebből sohase lesz már szedőterem. De nekiálltunk, kiszedtük a romokból, üszökből a gépeket, összeszedtük a legkisebb csavart is... közben még építenünk is kellett a helyiséget, mert ablak nélkül volt és keserű hidegben dolgoztunk — éhezve is, mert az infláció alig egy tányér babra való pénzt hagyott fizetésül —, de mi munkások azt határoztuk, hogy ennek az üzemnek rendbe kell jönnie, mert a könyv és újság olyan fontos, mint a kenyér...

— Mikorra készültek el?

— 1945 január 10-én, amikor megkaptuk a villanyt, már dolgoztunk is.

— Mi volt az első könyv, amit szedtek?

— Vas Zoltán „16 évi fegyház” című könyve. Boldogok voltunk, hogy adhattuk ajándékba a népnek: okulásul, hogy mit szenvedtek azok, akik most a magyar népet vezetik. És azután mindjárt nekiláttunk még valaminek, ami örök büszkeségünk marad: *mi szedtük itt az első demokratikus tankönyveket*...

Soha ilyen átszellemült arcot nem láttam, mint Antal bácsit, Einöder Antal öreg szedőmunkását, akinek keze alatt most 26 szedőgép, a munkások saját kezemunkájával helyreállított „új” szedőgép ontja a könyveket.

És ez a büszkeség és átszellemültség végigvonul ezen az egész óriási ragyogóan tiszta, egészséges levegőjű nyomdaüzemben, akármerre járok.

Itt van például

ez a 27 éves Hidvégi Ottó a kéziszedő-osztályon, égőszemű, lelkes fiatal ember, az első Szakra-brigád vezetője. Mint minden brigád, ez is naplót vezet munkájáról és eredményeiről. Kérem pár percre a naplót, lapozgatók bene. Így kezdődik a napló:

„Ünnep számunkra: megalakult az első Szakra-brigád. Kissé izgatottak vagyunk. Szinte mindnyájan egyszerűen kiáltjuk, hogy fogadjuk: úgy szakmai, mint ideológiai téren képezük magunkat... a termelést már az első héten növeljük... példát mutatunk s a kollektív szellem elmélyítését fokozzuk. A munka máris jobban megy. Hát hogyan menne jobban: az első brigád vagyunk. De vajon meg fogunk-e tudni felelni a céloknak? Máris drukkolunk!”

Nem volt oka „drukkolni” Hidvégi Jenőnek, mert a szellem, amely a brigád-napló első soraiból árad, győzedelmeskedik. Azt fogadták, hogy tíz százalékkal teljesítik túl az „elő-kalkulált időt” s föl vitték 24,8 százalékra. De a napló minden sora önkritika és önbiztatás: jobbat és többet termelni! És amikor azt kérdezem Hidvégi Jenőtől, mit vár a Könyvnaptól — amire annyit termel a Szakra-üzem — azt feleli:

— Azt várom, hogy még jobban megismertet bennünket a demokratikus irodalommal és minél több embert ismertet meg vele az országban.

A tetővilágítás, üvegtetős, ragyogóan tiszta gépteremben a 62 esztendő Kautnik Balázs gépmester, akinek 11 tagú brigádja kétszer nyerte el már a munkaverseny-„zászlót” és akinek „Táncsics Mihály brigádja” a minőség munkája és a többtermelés fokozásával a „Szakra legjobb brigádja” nevet nyerte. Éppen olyan lelkes, mint a 27 éves Hidvégi Ottó és talán még pontosabban jelöli meg, mit várnak a Könyvnaptól és miért dolgoznak olyan buzgalommal, hogy a megfogadott tízszázalék helyett közel 41 százalékkal termelnek többet.

— Minden téren meg kell mutatnunk, hogy nemcsak a mennyiségi munka, hanem a minőségi is egyenlő fontosságú. Ez vonatkozik ide a gépteremre és vonatkozik a Könyvnapi is. Minél több könyvet és minél szebb könyvet kell termelni és ha többet termelünk, akkor

olcsóbb lesz a könyv

hogy mindenki számára elérhetővé legyen... Egyik munkástársam a brigádból éppen ma érettségizik...

És ezzel mindjárt figyelmeztet is Novák Istvánra, a 40 éves élmunkásra, aki egy kicsit odébb, a mélynyomású körforgógép körül olyan újítást talált ki, amire nemcsak ő, de az egész üzem büszke. Az egész országban egyetlen ilyen gép volt: a másikat a régi nyomdatulajdonos nem találta eléggé „hasznosíthatónak” és eladta. A Szakra-üzem dolgozói találták meg valami ócskavas-telepen és most a maguk munkájával teszik nemcsak hasznavehetővé, de valóban modernné is. Mert Novák István „újító” is és az ő újítása tette lehetővé, hogy minden 20.000 példánynál nagyobb példányszámban megjelenő könyvet esztendő gazdaságosan lehessen előállítani.

— Eddig könyveket nem nyomtunk mélynyomású körforgógépen —

mondja Novák István. Rendes nyomógépen állítottuk elő Marx „A tőke” című 940 oldalas művét — 3800 munkaóra alatt. Most a Könyvnapi ugyanezt a könyvet — de még szebb és olvashatóbb nyomásban — példányonként 300 munkaóra alatt lehetett előállítani. És ezért a 70 forintos könyvet most 26 forintért fogják majd árusítani. És én büszke vagyok arra, hogy az „én gépem” nyomta „A tőke” új, olcsóvá lett kiadását...

Engem nagyon megragadott Puszta Katalin újítása — a „forgó összehordó asztal.” „A kinyomtatott ívek”

összehordása a könyvkötőszakma egyik legfárasztóbb munkája. Mindig sajnáltam a derék munkásnöket, akik egész nap állva kínlódtak azoknak az íveknek összerakásával, amire az író például hanyagul azt szokta mondani: „Húsz éves könyvem jelenik meg.” Húsz év... ami 320 oldal és amit keservesen kell összerakni. Hát Puszta Katalin kitalált egy köralakú, körbenforgó, néhány deszkából csinált, rekeszre osztott, motorral hajtott asztalt, ami mellett kényelmesen ülhetnek az összehordó munkások és — 25 százalékkal több munkát vé-

gezhetnek, százszázalékkal kényelmesebben, mint amikor állva és külön-külön kellett dolgozniuk.

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— 25 százalékkal több munkát vé-

gezhetnek, százszázalékkal kényelmesebben, mint amikor állva és külön-külön kellett dolgozniuk.

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”

— Életem legholdogabb napja volt, amikor először láttam a lányokat ott ülni a gépem mellett és tudni, hogy jobban érzik magukat könnyebben dolgoznak és mégis többet termelnek — mondja a 36 éves, magas, csinos Puszta Katalin, a könyvkötő-szakosztály helyettes vezetője és mindjárt hozzáfűzi: „És milyen nagy tudat, hogy gyorsabban kerülnek ki a könyvek a milliókhoz, akik azelőtt sohase juthattak könyvhöz...”